

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: Harald Helgesson
Härad: TORNA Adress: Veberöd
Socken: VEBERÖD Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1923-24 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör

Sågner om Lervan.	1.
Krinnan stolen börs, fick rada i rattnet	2.
Drer Skolläraren i sjön	2.
Förrända syn.	3.
Anders Hans garnräcka	3.
Flöjten som gjorde en konstpaus.	5.
E:n sann historia om ett par galoscher.	6
Asumspågen	7.

Om denne märkliga "Färsingar".

1. Fiskare Levau i Vomb, (+ i början av 1900 tallet.) sid. 1.
2. Klocke Lars eller Årums-jägen. (+ 1902.) sid. 7.

Harald Helgeson

Läger om Levau.

141

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Personsdägnar.

Hur Levau straffade en, som icke lydde honom.

En gång hade Levau kommit till en person, vars namn var Per Hansson. Den sistnämnde jämte familj bodde i ett hus, som låg strax bredvid Klingavalls-ån i Torna härad och var omgivet av ängar, som tillhöra Viberöds socken. När Levau och Per Hansson samtalat en stund, kom även en annan person på besök. I vad ärende han kom har jag ej hört talas om. Han hette emellertid Jöns Jönsson. I detta hus sparades icke på brännvins-kären, och då Jönsson skulle gå hem behörde han en ganska bred väg, om han skulle kunna följa den. Därför ville Hans Persson, en vuxen son till Per Hansson, gå och följa honom mot hemmet. Detta blev han förbjuden av Levau med hotelse att han blev sjuk, om han icke ville lyda. Det oaktat begav han sig istad tillsammans med Jönsson. Vandringen gick bra tills de skulle gå förbi en gård. Där började Persson känna att han varit olydig, ty han förmådde icke längre gå i den riktning han ville. Då vände han om och försökte gå mot hemmet. Detta lyckades men endast några tiotal meter, ty då han kom till ett visst ställe var det även omöjligt för honom att gå i denna riktning. Mellan dessa två ställen kunde han gå fram och tillbaka men avrika i annan riktning eller gå förbi de nyssnämnda ställena stod icke i hans makt under två eller tre timmar, som han var utsatt för denna magi.

8. s.

En kvinna, som stal en börs, fick till straff gå och vada i en sjö.

Levan hade en dotter, som hette Anett. Hon hade en plats på en gård i Harlösa. Under tiden hon vistades där, blev hennes börs bortstulen. Detta gick hon hem och ombalade för sin far. Anett var mycket ledsen efter sin börs, men Levan tröstade henne och sade, att den nog skulle komma tillbaka med lika penningar, som den hade försvunnit med. Samma dag detta blev ombaladt för Levan fick hans hustru se en kvinna komma gående i den bredvid hans boning liggande sjön. Då hon talade om denna något ovanliga händelse för sin man, väckte den ingen förvåning hos honom, ty han visste, varför kvinnan gick i vattnet. Han hade nämligen själv drivit henne i sjön men varken med piska eller andra hotelser utan genom en förmåga, som få äger nuförtiden. Orsaken till att kvinnan måste gå i vattnet i stället för på den bredvid sjön gående vägen var, att hon stulit börsen. Hon skulle nu gå och utlämna börsen för att åter få lagn och ro i sitt upprörda samvete.

På liknande sätt berättas det, att Levan skulle ha drivit en skollärare i Vomb i sjön¹⁾. Denne hade visserligen icke stulit något, men de två hade ändå blivit ovänner. Skolläraren hade en gång varit på besök vid Hjälmaröds gård. Vägen till denna gård från Vomb går till stor del vid stranden av Vombsjön och förbi huset, som Levan bodde i. När skolläraren gick mot hemmet på natten, var det sista gången han vandrade förbi fiskarstugan, ty dagen efter hans besök Hjälmaröd fann man honom liggande död vid stranden av sjön, omkring ett par hundra meter söder om Levans hus.

¹⁾ Skollärarens namn var Anders Nilsson, + 1885 och gift med en släkting till undertecknad.
Namn. av J. Jagers.

Om han bar skuld till lärarens död eller ej, visste ingen med säkerhet, men den allmänna meningen bland ortsbefolkningen var den, att han var vållande till lärarens död. Föregående berättelse om kvinnan, som han drev i vattnet, ger även anledning att misstänka honom.

Levan hade även en konstig förmåga, som bestod i att förvända synen för folk. En gång hade två lantbrukare från Veberöd varit hörande hos honom. De hette Ola Jönsson och Klo. Då de två hade satt sig upp på vagnen och voro i ordning att höra hem inträffade, till synes för dem, en stor olyckshändelse. Hästen, som de hörde med, föll nämligen på shaglarna utan att ha visat något tecken att vara sjuk. Gulbarna blevo naturligtvis förskräckta över det, som inträffade, men det dröjde icke länge förrän de sågo hästen på benen igen. I verkligheten föll nog icke hästen men för deras äsyn gjorde den det.

Anders Hans' garnräcka.

En gång hade Levan kommit till Anders Hans' för att köpa ett par kappor matärtor. Anders Hansson var en man, som gärna ville lura folk och försökte t. o. m. lura Levan men det visade sig snart vem det var, han hade att göra med. Ärtorna skulle Levan ha med sig hem och ville därför ha en säck att bära dem i. Den säck, som han fick ärtorna i, var en oträttad konstgödningsäck och var således mindre passande för detta ändamål, som den nu blev avsedd till. En av Anders Hans' fjänar påpekade även detta, då denne blev ombedd att taga den omnämnda säcken och ärtorna till rätta. Men detta fäste icke Anders Hansson sig vid utan ville blott ha uträttat sin befallning, vilket

han även fick, men vilket var Anders Hansson senare till skada. När Levan var kommen hem med sina ärtor granskade han sin vara något mera än förut och kom därvid att fästa sin uppmärksamhet på säcken. Då kom han underfund, att han blivit dragen om näsan, ty av säckens orenhet blev dess innehåll förstört eller åtminstone oanvändbart till människo-föda. Det faller av sig själot att Levan icke lät sig nöja med en sådan förfuskning utan beslöt att göra Anders Hansson en skada tillbaka. Denna skada träffade dock närmast hans hustru Mätta, som vid Levans besök var sysselsatt med vävning. Den garnräcka som hon arbetade på, hade Levan olyckligtvis kommit att se, då han var och köpte ärtorna, blev genom hans hämnd tillspillo given. Fru Hansson eller hennes pigor voro dagligen sysselsatta med att väva på nämnda räcka, men efter Levans besök började detta arbete i hög grad försvåras. De slutade dock icke att väva för den första fjurran, som kom på trånen, men trots alla ansträngningar var det omöjligt att göra räckan färdig. Den ena tråden brast, då en annan sammanknöts och ju längre man höll på med arbetet på räckan, desto hamsedare blev den. Då räckan slutligen skulle fällas måste saxarna användas ganska flitigt och räckan blev således förstörd. Övriga upplysningar och bekräftelse att händelsen en gång har ägt rum kan fås av nämnda kvinna, som numera är änka och boende på Veberöd N: 16.

Flöjten, som gjorde en konstpaus.

I slutet av 1800 talet var det ett bröllop i Hemmestorp eller närmare bestämt i Trerlövs socken. Spelmännen på detta bröllop voro två, av vilka den en^{var} Levau, som spelade fiol och den andre hette Per Persson och bläste flöjt. Det var en regel förr i tiden att spelmännen stodo på sin vakt när gästerna kommo hörande i hav genom porten. Den regeln är ännu gällande, men den tillämpas ytterst sällan, därför att något äkta gammaldags bondbröllop förekommer nästan aldrig i min hemtrakt. Spelmännen hade sin plats, vid gästernas ankomst till gillesgården, antingen i förstugan eller vid ingången till densamma. Då Levau och Persson på nämnda bröllop spelat några stycke blev det omöjligt för den senare att få flöjten att ljuda. Han försökte på många vis och sätt att få fram en ton av den, och bland annat gick han ut och doppade flöjten i vattenbräget, som alltid hade sin plats vid brönljungen.^x men allt utan resultat. Till en början hade han i förbitran icke tänkt på Levau och hans konster men omsider gick ett ljus upp för Persson och då visste han att intet annat var att göra än hålla sig lugn så länge Levau ville spela ensamman. Men efter en halv eller en timmes förlopp ljöd flöjten som om ingenting hade hänt.

Per Persson var en av dem, som deltog i spelmans-tävlingen, som var anordnad på Baltiska utställningen sommaren år 1914. Han dog i december 1923.

x "Brönn-ljung", inrättning varmed vatten
uppföras ut en öppen brunn.

En sann historia om ett par galoscher.

Denna historia handlar om ett par underliga galoscher, som kunde röra sig fram och tillbaka i ett rum utan inverkan av någon som helst synlig kraft. Men för att de skulle kunna företaga sådana egendomliga rörelser måste dock Levan spela en viss roll. Denna utförde han på ett enkelt sätt och gav dussutom närvarande personer god tid att se och tänka på hans mystiska tillställningar. Vid utförandet av denna roll, ställde han sig framför ett par galoscher och började därefter gå fram och tillbaka i rummet, som han för tillfället befann sig i. När han sätte igång med sin marsch följde galoscherna hack i häl efter honom. Sådana konst, som nu äro omtalade, kunde han göra när helst det behagade honom och ej under en viss tid av dygnet eller som i detta fallet ^{en} galoscherna, kunde han gått framför dem så ^{länge} skådarna önskat och likväl skulle galoscherna ha följt honom. Han hade således icke den beaktansvärda förmågan i sin makt blott under en bestämd tid, ^{utan} hade makt att bestämma hur länge han ville försätta en viss person eller sak under sin holledom.

En sägen om Åsumspägen.

För några årtionden tillbaka fanns det ej så många veterinärer och läkare på landsbygden som i våra dagar. Men till ersättning härför fanns det "kläga" vilka till punkt och pricka gjorde skäl för sina öknamn. Bland sådana "kläga" är Åsumspägen den som mest har låtit tala om sig. Denne kunde bota så många, som sökte hjälp hos honom, utan att se eller undersöka de sjuka, vare sig det var människor eller djur. Här är ett exempel på hur han botade en gris, som låg på sitt yppersta. Den man, som ägde denna gris hette Per Persson. Det är, under vilket han hade denna gris, hade han sitt arbete hos en lantbrukare, som hette Olla Nilsson och boende på Veberöd N:3. När Persson kom till sitt arbete dagen efter det att grisen hade blivit dålig, ombalade han med sorgset mod för sin husbonde, hur illa det var beställt med hans gris. Då blev tillrädd av sin husbonde att så fort som möjligt söka bot för sin gris hos Åsumspägen, vilken uppmaning han ej var sen att följa. Han gick skyndsamt tillbaka till sitt hem för att rycka några borst av den sjuke grisen. När man skulle söka hjälp för någon sjuk, måste man ha med sig lintyg eller d. h., som de sjuka haft på sig, men när djuren blevo sjuka och man ville söka hjälp för dem, kunde knappast något lintyg medhavas, ty sällan äro de försedda med något sådant. På dessa lintyg eller borst, som medhåvdes av personer, som sökte honom, kunde Åsumspägen bestämma, vad sjukdom de sökande ledo av. Denna gris, som Persson sökte hjälp för, hade ena lungan förstörd och var därför mycket nära döden. Då Persson red hemifrån, var grisen så dålig, att han knapp-

past bodde den skulle leva, tills han nådde sitt mål och frågade därför Isumspägen, när han lämnade borsten: "Lever min gris ännu?" Han erhöll ja-kande svar på sin fråga och blev dessutom underlåtnad om att grisen skulle få leva, om han blott följde några råd, som han fick av den "kläge." Persson fick något slags medicin, som skulle verka så, att den dåliga lungan skulle tillväxa i storlek. Ett villkor för att grisen ej skulle dö, förrän den skulle slaktas, var det att den ej fick komma ur sin stia och få tillfälle att hoppa och springa. Men en gång hade den ändå kommit att njuta av friheten och röra sig något mera än vanligt men det hade nästan gått, som Isumspägen hade sagt Persson, då han var och sökte^{let} för sin skyddsling. När grisen slaktades, kunde man se att sjukdomen varit den, som Isumspägen sagt. Den dåliga lungan hade icke tillväxt till samma storlek som den andra och visade för öfrigt olikhet med den friska.

Upptecknat av Harald Helgesson
(1.1906.)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Veberöd nr 21.
(Torna härad.)

blev i första årskursen
vid Folkhögskolan Hirden 1923-24.